

DET KØB. BIBLIOTEK
17.FEB.1987

Lænket til skærmen

husk at vande blomsterne!!

Debat-oplæg om ny teknologi

Venstresocialisterne 1986

Indholdsfortegnelse:

1. Teknologien løser vores problemer.	3
2. International teknologikamp.	5
3. Teknologi i supermarkedet - et eksempel.	7
4. Teknologi i den offentlige sektor - et eksempel.	11
5. Hvad vil DU med den ny teknologi.	14
6. Forslag til lov om skærmterminalarbejde.	15

Redaktion:

VS's teknologigruppe

kontakt: Anita Corfixsen

(01) 35 60 99

Udgiver: Venstresocialisterne

Sats: Egen

Tryk: Åbyhøj

Oplag: 2.000

ISBN 87 87 603 40 1

Teknologien løser vores problemer

Det kunne være overskriften på den teknologi-politik, de borgerlige politikere fører. Det viser de mange avis-artikler om ny teknologi, som altid ender med den samme konklusion: hvis bare vi får indført mere teknologi i produktionen, kan vi konkurrere os ud af betalingsbalanceproblemer og arbejdsløshed.

Hvor tidligere teknologier f.eks. motorer har været brugt til at forstærke den enkeltes præstationer eller f.eks. samlebåndet til at forøge ydeevne ved at gentage den samme bevægelse, bruges edb-teknologien til at planlægge, styre og kontrollere produktionen.

Edb-teknologien kan således blive indføjet mellem arbejderen og arbejdsredskabet som ved den numerisk styrede drejebænk. Her oversætter og gemmer datamaten arbejderens simple anvendelse af indstillingsknapper til en kompliceret matematisk figur og kan repetere den med tusinddele millimeter i det uendelige.

Registrering sikrer overblikket

Hvor man tidligere overlod til værktørføreren, formanden eller afdelingschefen selv at vurdere den enkelte ansattes arbejdsevne, bevæger mange firmaer idag sig mere og mere over mod at kontrollere arbejderens ydelse via edb.

Indenfor det offentlige udarbejdes journaliseringssystemer til mere effektiv søgning efter ek-

sterende sager, men også for at kunne registrere, hvor mange sager, der ekspederes - og hvor mange, der mangler at blive ekspederet.

Inden for administrationen registreres på tekstbehandlingssystemer antal anslag og antal gennemskrivninger af samme brev. Og på fabrikkerne risikerer man at skulle rapportere til en terminal hver gang en ordre på et produkt er udført, hvornår man går på toiletet osv. På elektronikvirksomheder rapporteres, hvor mange produkter, der udarbejdes pr. time.

Registreringen hjælper ledelsen til at kunne flytte produktionen og fyre de ansatte, som sælger/producerer mindst. Herved understøttes arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet, og de ansattes muligheder for at kigge ledelsen over skulderen og gøre indsigelser formindskes.

Konkurrencen kræver teknologisk forspring

Idag agendes teknologien til at begrunde fyringer. Firmaerne skal jo overleve i konkurrence med udlandet. Men de fordele, som rationaliseringerne giver, tilfalder ikke de ansatte eller tidligere ansatte. Samtidig pumpes der masser af penge ind i dele af industrien, der er forældet, og i egnsudviklingsprojekter. Det er offentlige midler og lønmodtagernes indefrosne dyrtidspensioner, pensionsopsparinger m.v., som skal bøde for arbejdsgivernes manglende investeringer. Fordi arbejdsgivere hellere vil investere over-skuddet i værdipapirer i stedet.

Teknologien gavner alle

Arbejdsgiverne indfører ikke teknologien for vores blå øjnes skyld! Det er klart, at kaster man penge ud på gyngerne - skal de tjenes ind igen på karusellerne.

Der skabes fornyede muligheder for den enkeltes fritid! råber sælgerne af hjemmecomputere, bredbåndet m.m. Men hvem har brug for en computer til at føre husholdningsregnskabet eller 32 fjernsynslinier, når man kun har et fjernsyn. Med den hurtige udvikling og de enorme investeringer er man nødt til at 'sælge' de teknologiske landvindinger til det brede publikum for at de kan få lov at aflevere deres økonomiske bidrag.

Den teknologiske udvikling kan ikke bremses

Den teknologiske udvikling styres af interessen for økonomiske afkast. Bagved dette ligger desuden ofte en militær interesse i at støtte konkrete projekter.

Og derfor er der faktisk meget teknologisk forsknings- og udviklingsarbejde, som bremses: miljøforbedring, teknologi tilpasset forholdene i u-landene. Fordi det ikke er profitabelt nok her og nu. Alligevel kan der stilles krav og det sker da også. Så hvorfor ikke også begynde at stille krav til den teknologi, der indføres på arbejdspladserne.

(Foto: 2. maj)

International teknologikamp.

Full knald på indførelsen af ny teknologi er kampråbet, der gælder fra kapitalister verden over. Særlig højt lyder det fra de europæiske kapitalister. De joler sig nemlig sejlet agter ud af deres konkurrenter i USA og Japan. Således bruger EF-landene 1/3 af den informationsteknologi, der udbydes på verdensmarkedet, men producerer selv kun 1/10.

For at genvinde markedsandele skal der derfor sættes stærkt på udvikling og indførelse af avanceret teknologi - både i de enkelte lande og gennem samarbejde over de europæiske grænser.

I Frankrig sætse den reformistiske regering allerede fra sin tiltræden på opbygningen af en moderne elektronik-industri. I Storbritannien gennemførte den konservative regering sammen med privatkapitalistiske virksomheder en omfattende kampagne for teknologisk fornyelse af industrien, serviceerhverv og offentlige institutioner. I Den tyske Forbundsrepublik sætse både regering og storkapital ligeledes stærkt på teknologien, og i Danmark vedtog folkettingen i 1984 at bruge 1,5 milliarder kr. på et teknologisk udviklingsprogram.

EF har de senere år engageret sig stærkt i udviklingen af ny teknologi. Frem til 1987 skal der bruges 30 milliarder kr. på styrkelse af videnskab og teknologi for at fremme industriens konkurrenceevne, bl.a. ved støtte til indførelse af teknologisk in-

den for industrigrene med mange beskæftigede. Flagskibet i EF's teknologispring fremad er "ESPRIT-programmet", der i løbet af 10 år bl.a. skal bringe EF's egenproduktion af informationsteknologi op fra de sølle 1/10 til 1/3 af verdensmarkedet.

Gennem massiv teknologisk fornyelse skal Europa genvinde sin storhed og ganske som i tidligere tiders imperialistiske roverkrige skal arbejderklassen være kanonføde i denne krig. Ikke som soldater i skyttegravene, men som nedslidte maskinpassere i produktionshaller og kontorer eller som udstødte i arbejdsløshedshæren.

Arbejdspladser forsvinder

En rapport fra det vesttyske Fraunhofer Institut anslår, at mellem 80.000 og 170.000 ud af 650.000 montagearbejdere i Forbundsrepublikken vil blive bortautomatiseret inden 1993 p.g.a. industrirobotter. En omfattende undersøgelse foretaget af det tyske industriforbund IG-Metall i 1984 viser, at massiv indførelse af ny teknik i administration og produktion har medført bortrationalisering af jobs, og at yderligere teknologisk bortrationalisering ventes bl.a. fordi rationalisering synes at yderligere rationalisering. En rapport fra Siemens fra 1978 anslår, at 25% af alle kontorjobs i Forbundsrepublikken kan bortrationaliseres inden 1990,

og en fransk undersøgelse fra samme år peger i samme retning.

Vesteuropa vil derfor i de kommende år opleve en øget bortrationalisering af jobs - men også i Japan, der ellers har pralet af fuld beskæftigelse samtidig med høj teknologisk udvikling forsvinder stadig flere arbejdspladser. På Japans største bilfabrik har der siden 1982 kørt en næsten ubemandet produktionslinje. Der er ganske vist ikke sket fyringer, men personale-reduktionen klares gennem naturlig afgang. En undersøgelse fra det japanske økonomiministerium fra 1984 viser, at 65% ud af 1000 adspurgte virksomheder regner med at nedskære kontorpersonalet gennem indførelse af ny teknik.

Mangel på nye jobs

Inden længe vil det japanske mirakel blive undermineret af arbejdsløshed som i resten af den kapitalistiske verden. Det vil være umuligt alle steder at forøge produktionen så meget, at der vil kunne skabes arbejdspladser nok til at opsure de overflodiggjorte arbejdere. Naturligvis vil der inden for visse industrier i nogle lande forekomme produktionsfremgang og øget beskæftigelse, som det sker i Danmark for øjeblikket i jern- & metalindustrien. Det vil dog være enkeltstående og ret kortvarige foreteelser. For en gene-

rel produktionsfremgang af så enorme dimensioner vil der ikke være markeder for. Hverken den kapitalistiske verdens arbejdere ramt af reallønsfald og arbejdsløshed eller den 3. verdens sultende masser kan være grundlag for denne store forbrugsudvidelse.

Massearbejdsløsheden vil vokse yderligere, da der ikke er nogen steder at gøre af de arbejdsløse. De kan ikke som i 60'erne opuges i den offentlige sektor, der af de borgerlige regeringer netop skæres ned i disse år, så også offentligt ansatte fyres. De arbejdsløse kan heller ikke som i tidligere tider udvandre til andre verdensdele - for i Amerika og Australien er der jo også arbejdsløshed.

Kort sagt er kapitalisternes forsøg på at eksportere sig ud af krisen på forhånd dødfødt. Hvis arbejderklassen hopper med på borgerskabets teknologiske imperialism, bliver resultatet blot endnu større arbejdsløshed og elendighed.

Nedsat arbejdstid

Vi skal ikke gå imod teknologisk udvikling, men kræve, at teknologien udvikles til gavn for os. At teknologien bruges til at nedsætte arbejdstiden og ad den vej bringer flere i arbejde. At teknologien bruges til at forbedre arbejdsmiljøet og til at nedbringe forureningen. Vi må også kræve, at de milliarder af

kroner, der bruges på teknologiudvikling, kommer befolkningerne i den 3. verden til gode. Teknologien kan så, istedet for at øge svælget mellem u- og i-lande, bruges til at forbedre forholdene i de mange underudviklede lande.

Det er ikke nemt at bekæmpe borgerskabets destruktive teknologiudvikling, når arbejderklassen er splittet både i de enkelte lande og internationalt, men denne kamp er ikke desto mindre vigtig. Kampen må tage sit udgangspunkt i de enkelte arbejdspladser og brancher ved at knytte kontakter til faglige kammerater i andre lande. Det er der kampen tager sin begyndelse.

(Foto: 2. maj)

Teknologi i supermarkedet

- et eksempel.

Bugnende hylder med masser af forskellige varer, men ingen butiksansatte til at give råd og vejledning om, hvad det egentlig er for nogle varer og hvad forskellen er på den ene og den anden type af samme vare. Det er nemlig *selvbetjening*.

Selvbetjeningsbutikken importeret fra USA dukkede op her i landet samtidig med 'velfærdssamfundets' indtog. Nu skulle der rigtigt åbnes op for forbruget og dertil var den gammeltdags købmandsbutik med disk og kaffemølle ikke rationel nok - omsætningen gik for langsomt. Samtidig skete det, at flere og flere kvinder kom ud på arbejdsmarkedet, men det var stadig kvinderne, der havde ansvaret for indkøb og det huslige. Og de havde ikke tid til i frokostpausen eller efter fyraften at styrte rundt til købmanden, bageren, slagteren, grønthandleren m.m. - alle indkøb skulle helst samles et sted. Løsningen var *selvbetjeningssupermarkedet*, hvor alle de daglige indkøb kunne foretages og med stadig flere lokkende tilbud at vælge mellem.

Færre og større butikker

Udviklingen er gået hurtigt. Der er dukket flere og flere supermarkeder op, mens de almindelige dagligvarebutikker enten har drejet nøglen om eller er blevet lavet om til mini-markeder. I løbet af de sidste 15 år er antallet af købmandsbutikker således blevet halveret fra ca.

12.000 til ca. 5.000. Flere og flere slags varer er blevet sat på supermarkedernes hylder og butikkerne er blevet større og større. For omsætningen skulle bestandig øges - også da krisen og reallønsfaldet satte ind.

Meningen med det hele har været, at der skulle tjenes penge, scores endnu mere profit. Konkurrencen har været behård og detailhandelen i Danmark er blevet samlet på stadig færre hænder med en række store butikskæder som de dominerende - dels de kooperativt ejede FDB, Irma, Anva og OBS og dels A.P.Møllers Dansk Supermarked med Føtex, Bilka og Netto. Som modvægt hertil er de selvstændige købmænd gået ind i et stadigt tættere samarbejde med hinanden i form af kæder som OCEKA, HOKI, SPAR, NH m.v. - et samarbejde, hvor også engros-leddet er tilknyttet. Kun sådanne kædedannelser med inddragelse af en-gros-leddet og til en vis grad også fabrikant-leddet giver mulighed for at overleve i den behårde konkurrence - ikke mindst fordi det giver mulighed for at rationalisere driften ved hjælp af ny teknologi.

Kunderne overtager arbejdet

Ved indførelsen af ny teknologi i form af maskiner, hjælpemidler og arbejdsmetoder forsøger den enkelte virksomhedsejer at rationalisere driften og dermed stå bedre i konkurrencen med

de andre virksomheder. Inden for butiksområdet var indførelsen af selvbetjeningssupermarkedet en radikal teknologifornyelse. Fornyelsen bestod i første omgang især i *andre arbejdsmetoder*: kunderne overtog ekspedienternes arbejde med at hente varerne på hylderne, altså indføring af selvbetjening. Med til selvbetjeningen hørte også, at kunderne i større grad selv måtte stå og granske de enkelte varer i stedet for at blive vejledt af en ekspedient. Tilbage til butiksfunktionærerne var de mere rutineprægede opgaver: kassebetjening, vareopfyldning, prismærkning samt det store arbejde med at holde styr på varebeholdningen og bestilling af nye varer. Arbejdet blev enklere og kunne foregå mere rationelt.

Med tiden er arbejdet også mange steder blevet splittet op, så nogle kun sidder i kasse og andre fylder op og prismærker. Derved kunne arbejdet rationaliseres yderligere og produktiviteten pr. medarbejder sættes op. Således blev omsætningen pr. medarbejder i perioden 1970-76 næsten fordoblet, idet den steg fra 206.232 kr. pr. medarbejder i 1970 til 396.561 i 1976.

Ca. 2/3 af butiksfunktionærerne er nu ansat på deltid. Der er nemlig kun brug for dem på visse tider, nemlig om eftermiddagen og lørdag formiddag, hvor kundetilstrømningen er stor. Personaleforbruget tilrettelægges således, at der aldrig er

(Foto: 2. maj)

fleere medarbejdere i butikken end højst nødvendigt og til dette formål er deltidsansættelse velgnet - det giver mere fleksibel arbejdskraft.

Pak selv ud

Der er også sket en vis teknologisk fornyelse af maskiner og hjælpemidler. Først og fremmest er der sket en standardisering af varenes emballage, så transport og opstilling af varer foregår hurtigt og varerne optager mindst mulig plads på lager og i butik. Inden for de senere år

er udviklingen - først i discountbutikker og sidenhen også andre steder - gået hen mod slet ikke at pakke varen ud, men placere den i emballagen fra leverandøren. Butikskunderne har dermed overtaget endnu en af de ansattes funktioner - selvbetjeningen er gået et skridt videre. Det samme er tilfældet med de elektroniske selvbetjningsvægte, der opsættes mange steder til afvejning af grøntsager, frugter, bolsjer, kaffe, te etc.

Princippet er altså, at kunderne selv udfører funktioner, der før-

hen blev udført af butiksfunktionærer som lønarbejde. Kunderne får ganske vist den gevinst, at nogle af varerne så sælges lidt billigere, men butiksejerne får en endnu større gevinst i form af den profit, der tjenes ved sparet arbejdskraft - så kan der godt blive råd til at give lidt rabat på nogle af varerne en gang imellem.

Denne teknologiske rationalisering har betydet, at der er kommet flere supermarkeder og at omsætningen konstant er steget uden flere ansatte. Selv om produktiviteten er steget temmelig kraftigt, har det ikke været nok til at tilfredstille profitinteresserne hos især de store i butikskbranchen. De har godt nok været plaget af, at omsætningsfremgangen i perioder har været vigende p.g.a. reallønsudhulning. Der har godt nok været profitøgning, men ikke stor nok. Derfor må der rationaliseres endnu mere - og her kommer den moderne Edb-baserede informationsteknologi ind i billedet som den frelsende engel.

Lagerstyring

Elektronikindustrien med de store nordamerikanske og japanske selskaber i spidsen har i en del år arbejdet ihærdigt på udviklingen af avancerede computerbaserede systemer til bl.a. lagerstyring både på fabrikker og i butikker. Netop lagerstyringen er central fordi den er det eneste område inde for butikkerne, der endnu ikke er blevet rationaliseret i større omfang. Her kan der spares store beløb ved at holde lagerbeholdningen så lav som mulig og dermed få en høj omsætningshastighed. Rationaliseringsgevinsten er ikke kun i butikken, altså detaileddet, men i

lige så høj grad i en-gros-ledet. Midlet til at opnå denne (dobbelte) rationalisering hedder *elektroniske kasseterminaler med lagerstyring*.

Princippet af elektroniske kasse-terminaler med lagerstyring er, at kasseeksponenten enten indtaster et varenummer i stedet for prisen eller fører en stregkode - påtrykt varen - over en scanner. Terminalen henter selv varebetegnelsen og den gældende pris frem fra et datalager. Oplysningerne vises på kasseapparatet og udskrives på papirbon. Med dette system er det ikke længere nødvendigt at prismærke de enkelte varer, man kan nøjes med prismærkning på hyldekanten. Priserne kan hastigt ændres, når f.eks. en vare skal på tilbud eller priserne skal forhøjes af den ene eller anden grund. At der ikke længere skal foretages prismærkning af hver eneste vare sparer naturligvis en del arbejde.

Der sker en automatisk nedskrivning af varelageret, idet det registreres i datalageret hver gang, der sælges en vare. Det er således muligt til enhver tid at have overblik over varelagerets aktuelle størrelse. Systemet kan så indrettes til automatisk at udskrive lister på varer, der er nået ned på den lagermængde, hvor der skal bestilles nye hjem. Systemet kan også indrettes til automatisk at sende genbestillingsordrer til hovedlageret/grossisten via telefonnettet. Sådanne ordreaftagninger finder sted om natten, således at centralageret næste morgen har en række ordresedler til de forskellige butikker liggende. Man henter varerne på lageret, fylder en lastbil og kører ud med varer til de butikker, som har bestilt i løbet af natten.

Hvad bli'r der tilbage

Denne form for edb-styring af lageret kan spare megen arbejdskraft. Størstedelen af ar-

bejdet med at holde styr på lageret og genbestille varer forsvinder. Meget af det administrative arbejde i butikken overflødiggøres og på hovedlager/grossist-siden overføres en stor del af de administrative funktioner også til Edb. Indførelsen af elektroniske kasseterminaler giver derfor mulighed for at nedskære butikspersonalet og øge produktiviteten yderligere. Samtidig forringes arbejdsforholdene og forbrugerservicen bliver endnu dårligere.

Arbejdet bliver nu mere rutinepræget og indholdstomt. Der vil stort set kun være to funktioner tilbage i butikken, nemlig kasseekspektion og opfyldning af varer. Derudover vil der være enkelte mindre funktioner som opsætning af priser og vinduesdekoration. Opgaven med opfyldning af varer vil måske delvist forsvinde, idet en del grossister allerede lader deres egne folk sætte varerne op. Disse såkaldte merchandisers overtager dermed en del af de butiksansattes arbejde.

Den eneste hovedfunktion, der vil være tilbage i fremtidens butik, er altså kassearbejde. Kasseekspektionen bliver den, som kunderne skal henvende sig til med alle spørgsmål. Det bliver, som i Irmas forsøgsbutikker, kasseekspektionen, der skal give kundevejledning - en på forhånd næsten umulig opgave. Med en kortere eller længere kø af utålmodigt ventende kunder foran kassen bliver der ikke tid til at give kunderne ordentlig vejledning om varerne f.eks. forskellen på den ene eller andet slags vaskepulver. Tværtimod skal passagen gennem kassen foregå hurtigst muligt. Irma overvejer således efter amerikansk forbillede at ansætte folk - naturligvis unge under 18 år - til at stå bag kasserne og fylde kundernes varer i poser. For ingen skal stå unødigt længe og fjumre med deres varer, alt skal gå hurtigt

og effektivt!

Kassearbejdet vil blive ensidigt, stresset og også fysisk hårdt belastende - ren samlebåndspræget rutinearbejde. Der vil ikke blive særlig mange muligheder for at skabe variation i arbejdet gennem jobrotation - for der er simpelthen ikke ret meget andet arbejde at rotere hen til. Så ensidigt arbejde kræver ikke ret mange faglige kvalifikationer, og det vil på længere sigt være umuligt at bevare en egentlig faglig uddannelse inden for store dele af butiksområdet. Endnu flere end nu vil være ufaglærte, der kommer ind fra gaden.

Indkøb en stresset oplevelse.

Den kraftige personalereduktion gør det svært at få vejledning og hjælp og butiksfunktionærer uden faglig uddannelse vil kun være i stand til at give en meget sparsom kundevejledning. Det reducerede personale betyder også, at bl.a. handicappede og ældre ikke vil kunne få nogen hjælp til at gøre deres indkøb.

Alt i alt bliver det at gå på indkøb i fremtidens supermarked en stresset og fremmedgjort affære. Forholdene for både kunder og ansatte i butikkerne forpestes af rationaliseringer. Teknologien kunne anvendes anderledes, hvis ikke snævre profitinteresser var altafgørende. I stedet for den overflødiggørelse af arbejdsfunktioner, som ny teknik medfører, kunne den frigjorte arbejdskraft bruges til at give en bedre service. Derved ville det også være muligt at opnå mere varieret og kvalificeret arbejde, så arbejdet ikke blot bestod i få rutinefunktioner, men også krævede brug af kreativitet og faglig kunnen.

(Foto: 2. maj)

Butiksområdet er kun et eksempel på, hvordan indførelse af ny teknologi ud fra ensidige økonomiske interesser ofte forringer arbejdsforholdene og stiller brugerne dårligere. Samme ten-

dens ses i større eller mindre grad inden for andre dele af den privat eller kooperativt ejede del af servicesektoren, men også i høj grad inden for den offentlige sektor.

Teknologi i den offentlige sektor

- et eksempel

Den borgerlige regering er i gang med en såkaldt modernisering af den offentlige sektor med det angivelige formål på en og samme gang at nedbringe de offentlige udgifter og give borgerne en bedre offentlig service. Et centralt element i moderniseringen er en massiv indførelse af ny teknologi i både stat og kommuner, således at produktiviteten sættes i vejret. Det skal derved blive muligt at opnå det overordnede mål.

Der er allerede indenfor den sidste snes år sket en vis teknologisk fornyelse inden for den offentlige sektor. I forbindelse med indførelsen af kildeskatten og CPR-numrene blev der taget omfattende edb-systemer i brug. Uden disse ville det slet ikke være muligt at administrere kildeskatten og folke(CPR)registret. Andre store offentlige edb-systemer er Statens Uddannelsesstøtte, Statens Centrale Lønansvisning, DSB's pladsreservationsystem og motorregistret. Disse store systemer er dog begrænset til bestemte områder og funktioner inden for den offentlige sektor. Det offentliges anvendelse af ny teknik er meget forskellig i kommuner og statsinstitutioner, og der har aldrig været noget overordnet mål for indførelsen af ny teknik i den offentlige sektor.

Konsulenter skal indføre ny teknologi

Som led i moderniseringen ønsker regeringen nu at få mere

styr og fart på indførelsen af ny teknik i det offentlige, i første omgang inden for det statslige område. Der skal foretages en systematisk gennemgang af alle statsinstitutioner ved hjælp af udefra kommende konsulenter med henblik på teknologisk modernisering og anskaffelse af udstyr og systemer. Gennemgangen skal indeholde en analyse af institutionernes nuværende organisering af arbejdet og anvendelse af teknologi set i forhold til de nyeste bud på markedet i form af elektronisk tekstbehandling, personlige computere, edb-journalisering, søgning i databaser m.v. På baggrund af analysen skal der til hver institution opstilles et eller flere forslag om anskaffelse af ny teknologi. Institutionerne er ikke direkte tvunget til at følge nogen af de opstillede forslag, men det ligger i luften, at regeringen helst ser, at institutionerne følger et af konsulenternes forslag.

400 millioner om året

For at tilskynde statsinstitutionerne til at anskaffe ny teknologi er der afsat store beløb til både den systematiske gennemgang og til anskaffelse af udstyr og systemer samt undervisning i forbindelse hermed. I alt vil regeringen afsætte omkring 400 millioner kr. dels i form af 300 mill. i den såkaldte 'omdisponeringsreserve' fra 1982 og dels i form af 100 mill. i en nyoprettet 'investeringspulje'. Fra in-

vesteringspuljen kan institutionerne låne penge, der skal 'tilbagebetales' over en 3-5 årig periode ved at institutionens bevillingsramme hvert år fratrækkes et beløb svarende til det årlige fradrag. En forudsætning for at opnå lån er, at investeringen kan opvise en rentabilitet på 7%, hvilket vil sige, at anskaffelsen af ny teknologi skal føre til produktivitetstøringelse.

Personalet ryger ud

Finansieringen af institutionernes teknologiske fremspring vil ske på bekostning af antallet af ansatte, da reduktionen i bevillingsrammen stort set kun kan klares ved at tage penge på lønkontoen. Dertil skal så lægges, at statens lønudgifter hvert år skal reduceres med 1%, hvilket vil sige, at der sker en gradvis personalenedskæring. Alt i alt er der altså lagt op til en ret kraftig personalenedgang i de kommende år ved at ny teknologi træder ind og erstatter personale, ja oven i købet skal kunne forbedre servicen samtidigt!

Regeringen tror med sin sædvanlige overoptimisme, at det nemt kan lade sig gøre, men alle erfaringer peger på det modsatte. Indførelsen af ny teknologi er en langvarig proces, der kan tage lang tid og koste meget besvær. Ofte fungerer tingene ikke så godt som forventet, og i værste fald må investeringen skrottes som det skete med TV-avisens DORA og det avancerede sengetransportsystem på Herlev

(Foto: 2. maj)

Systemerne bryder ned

En række statsinstitutioner har oplevet problemer med nyan-skaffede edb-systemer. Statsanstalten for Livsforsikring indførte et system, der medførte totalt kaos i opkrævningen af præmier. Danmarks Tekniske Bibliotek har indført et edb-baseret ind- og udlånsystem, hvor registreringer sker ved hjælp af strekkoder. Systemet er imidlertid planlagt med for lille kapacitet, hvilket kan medføre lange ventetider og ret hyppige nedbrud. Når systemet er brudt ned kan der hverken foretages ind- eller udlån og låneren må så vente - iverstet fald op til flere

timer!

Ventetider og nedbrud er i det hele taget problemer, der plager en del af de større offentlige edb-systemer. Det gælder bl.a. Statens Centrale Lønansvisning, der køres på Datacentralen. Overbelastning af systemet og der af følgende ventetider medfører en del overarbejde for ansatte i statslige lønkontorer.

Ny teknologi kræver tid

Især ved selve indføringen af ny teknologi er der ofte problemer, der kræver ændringer i systemet for at få det til at fungere tilfredsstillende. Det har vist sig ved indførelsen af et edb-baseret standardjournaliseringssystem

indenfor staten, hvor rationaliserings-effekten uofficielt forventedes at blive 40%. Indførelsen startede med gennemførelsen af pilotforsøg i 5 statsinstitutioner og disse afslørede en del problemer i systemet. De tilsigtede mål var ikke så nemme at nå. I en af institutionerne havde man regnet med at opnå personalebesparelser på 20%, men måtte i stedet for ansætte to mere. Uden at afvente resultatet af den teknologivurdering, der skulle foretages efter aftale med de faglige organisationer, blev indførelsen af systemet påbegyndt i 7 andre institutioner. Der var altså ikke tid til at afvente og lære af erfaringerne. Det hele skal hurtigst muligt mases igennem.

Ny teknologi vil langt fra så nemt og i det omfang, som regeringen kalkulerer med, kunne spare arbejdskraft, og da slet ikke samtidigt forbedre servicen. Det kommer derfor til at gå galt, når der i personalenormeringerne regnes med en personalebesparelse, der reelt er fikтив. Resultatet vil blive et voldsomt arbejdspress på et allerede stresset personale. For kendsgerningen er jo, at store dele af den offentlige sektor allerede har været udsat for nedskæringer, der har presset arbejdstempoet i vejret. Når så ny teknik i hastværk presses ned over institutionerne, vil det mange steder ende i det rene kaos.

I stedet for at modernisering - også på teknologiområdet - bliver brugt til virkelig at gøre op med forældede og tunge bureaukratiske arbejdsgange i det offentlige, så der sker en reel serviceforbedring, bliver resultatet en forringet offentlig service. Det primære mål med moderniseringen er de økonomiske besparelser - snakken om bedre service er kun sukker for at få nedskæringerne til at glide ned - og ordet modernisering er blot camouflage for nye forringelser for såvel ansatte som brugerne.

(Foto: 2. maj)

Nedsat arbejdstid

(Foto: 2. maj)

Hvad vil DU med den ny teknologi

De borgerlige myter om ny teknologi som svaret på alt ondt er forkerte. Det viser udviklingen inden for de to områder, der er beskrevet her: butik og den offentlige sektor.

De ansatte skal løbe hurtigere, arbejdet bliver mere ensformigt, der opstår nye arbejdsmiljøproblemer som 'vente-stress', når teknologien ikke virker. Kunderne får mere ukvalificeret betjening. Teknologien indføres for uovervejede. Men over hovedet på de ansatte - og ofte med fyringer til følge.

På længere sigt kan man forventende endnu mere arbejdsløshed, endnu mere deltidsarbejde og forringede uddannelser.

Er det teknologiens skyld?

Når menneskers arbejdsrutiner indkodes i maskiner kan de gentage disse mere præcist og hurtigere end os selv. Og så er det klart, at noget arbejde bliver overflødig. Det er også klart, at nogle opgaver kan løses uden den viden, det før var nødvendigt at have selv. Datamater er velegnede instrumenter til at lave rutinearbejde hurtigt. Det er i sig selv godt nok. Men når teknologien bruges til at gøre kedeligt arbejde endnu mere kedeligt, når mennesker fyres istedet for i det mindste at have et arbejde, når uddannelserne fordeles forkert så få får meget og mange får for lidt, når det fysisk/psykiske arbejdsmiljø for-

ringes, når arbejdstiden fortsat er for lang, eller lønnen på deltidsarbejde for lav - ja, så er den teknologiske udvikling *ikke* til vores allesammens bedste.

Er der et alternativ?

Alternativet til alt det negative, vi har nævnt, er ikke et rungende nej til ny teknologi. Dels vil vi jo gerne have fordelene ved den nye teknologi. Dels ville det kræve magt over *hele* samfundet at stoppe indførelse af ny teknologi. Og sådan er styrken ikke i dag.

MEN - der er meget, man kan gøre.

- det fysiske arbejdsmiljø skal forbedres

- det fysiske arbejdsmiljø skal forbedres

- det psykiske arbejdsmiljø skal opprioriteres som noget, der er lige så vigtigt som det fysiske, hvilket indebærer krav til arbejdets indhold, jobrotation, pauser, tidsbegrænset arbejde ved skærmterminaler m.m.

- den offentlige service skal forbedres, så brugerne får gavn af teknologien

- arbejdstiden skal nedsættes, med fuld løn- og personalekompensation

- uddannelsesmulighederne skal forbedres. Både virksomhedsuddannelserne, og det faglige og almene uddannelsessystem

- ansatte skal have indflydelse på indførelse af ny teknologi

- der skal skabes debat om, hvordan de offentlige midler, der er afsat til teknologisk fornyelse, skal bruges.

Hvordan gøres det?

Gennem møjsommeligt slid i klubben, fagforeningen og forbundet. Har din fagforening et teknologiudvalg? Er du med i det? Gennem samarbejde med andre fag, og folk med andre uddannelser. Ved at lære af andre landes erfaringer. Ved at blande sig i den politiske debat. Så snakken om teknologi ikke bliver for eksperter, men for os, der skal leve med den, bruge den, og blive betjent af den.

Et eksempel

VS har lavet et forslag til lov om brug af skærmterminaler. Det fæmsættes i folketinget i efteråret 86. Hvis forslaget bliver vedtaget, vil det forbedre arbejdsvilkårene for mange mennesker. Det er med her som eksempel på, hvad der kan gøres.

FORSLAG TIL

LOV OM ANVENDELSE AF SKÆRM-

TERMINALER PÅ ARBEJDSPLADSER

§ 1 Formål

Beskæftigede ved skærmterminaler skal sikres de bedst mulige sikkerheds- og sundhedsforhold samt uddannelsesmuligheder og den størst mulige trykthed i arbejdet.

§ 2 Arbejdsmiljø

Stk. 1

Den daglige arbejdstid ved en skærmterminal må højst udgøre halvdelen af arbejdstiden incl. 15 minutters pause pr. time.

Stk. 2

Gravide har ret til omplacering til andet arbejde end skærmarbejde uden tab af løn eller anciennitet.

Stk. 3

Skærmbriller og andre nødvendige hjælpemidler ved skærmarbejde betales fuldt ud af arbejdsgiveren.

Stk. 4

Skærmterminaludstyr skal indrettes, så det er tilpasset eller ved hurtig omstilling kan tilpasses hver enkelt medarbejder, der betjener udstyret.

§ 3 Uddannelse

Arbejdsgiveren har pligt til at give hver enkelt medarbejder:

1. en grundig uddannelse i betjening af nyanskaffet udstyr og nye systemer samt en fortløbende opfølgning af denne uddannelse,
2. et bredere kendskab til det tekniske udstyr og de systemer, der anvendes i virksomheden,
3. en almen uddannelse i edb, herunder også teknologiforståelse og teknologivurdering.

Stk. 2

Alle uddannelsesaktiviteter planlægges og gennemføres i arbejdstiden i samarbejde med de ansattes faglige organisationer og betales af arbejdsgiverne.

§ 4 Distancearbejde

Stk. 1

Lønnet arbejde ved skærmterminaler kan ikke foregå i hjemmet.

Stk. 2

Udflytning af skærmterminalarbejde til filialer uden for virksomheden kan kun ske efter forhandling med de faglige organisationer. I sådanne filialer gælder iøvrigt alle denne lovs bestemmelser.

§ 5 Informationspligt

Stk. 1

Ved enhver indførelse af nyt skærmudstyr eller nye systemer eller ved ændringer i bestående har arbejdsgiveren pligt til at give en skriftlig information i en overskuelig og letforståelig form til alle medarbejdere.

Denne information skal som et minimum indeholde oplysninger om:

- a) den nye teknologisk
1. formål
2. funktion
3. udformning
4. økonomi
5. krav til færdigheder ved anvendelsen
6. evt. sammenhænge med andre systemer
- b) de påregnede konsekvenser for
1. arbejdsmiljøet
2. arbejdets tilrettelæggelse og indhold

3. personalebehov

4. uddannelse

Stk. 2 Informationen skal gives på et så tidligt tidspunkt, at medarbejderne og de faglige organisationer får gode muligheder for at drøfte og tage stilling til sagerne samt påvirke dem med opsættende virkning, før de afgørende beslutninger tages.

Stk. 3

Med arbejderne og deres faglige repræsentanter gives inden for normal arbejdstid den tid, som medarbejderne og de faglige organisationer finder nødvendig for at sætte sig ind i og drøfte den givne information.

§ 6 Teknologivurdering

Stk. 1

Der foretages på den enkelte virksomhed teknologivurdering ved enhver indførelse af nyt eller ændring i bestående skærmudstyr og systemer.

Stk. 2

Teknologivurderingen kan foretages af ekspertise hentet udefra. Når virksomheden henter ekspertise udefra, skal dette ske i samarbejde med de faglige organisationer. Disse kan tillige inddrage ekspertise efter eget ønske og betalt af arbejdsgiveren, ligesom de i forhandlingssituationer kan inddrage egne konsulenter med bisidderstatus.

§ 7 Kontrol og overvågning

Stk. 1

Ved indførelse og brug af skærmterminaludstyr skal medarbejderne have fuld viden og ind-

sigt i den kontrol og overvågning, der er til stede i Edb-systemet.

Stk. 2

Edb-systemet må ikke bruges til at kontrollere og overvåge den enkelte medarbejders arbejdsindsats.

Stk. 3

Medarbejderne skal oplyses om og have indflydelse på, hvornår og til hvilket formål, kontrollen og overvågningen bruges.

Stk. 4

Den enkelte medarbejder skal have indsigt i resultatet af registrering og sikres mulighed for at deltage i vurderingen af den.

§ 8 Arbejdsmiljø- og teknologivurderingsforskning

Arbejdsgiverne har pligt til at lade forskere/eksperter få adgang til virksomheden i forbindelse med teknologivurdering og arbejdsmiljøundersøgelser i fornødent omfang, såfremt de faglige organisationer i virksomheden ønsker dette.

§ 9 Sanktionsbestemmelser

Overtrædes bestemmelserne i denne lov, må det udstyr og de systemer, i forbindelse med hvilke overtrædelser finder sted, ikke anvendes.

Endvidere kan overtrædelse straffes med bøde eller hæfte, ligesom arbejdsgiveren kan pålignes erstatning over for evt. skadelidte.

§ 10 Ikrafttræden

Loven træder i kraft 1. januar 1987.

Hvis du er interesseret i yderligere
materiale om ny teknologi,
kan du kontakte

Venstresocialisterne
Rosenørns Alle 44
1970 København F

(Foto: 2. maj)